

Vzdělávací oblast: ČLOVĚK A JEHO SVĚT

Vyučovací předmět: Vlastivěda

Ročník: 4.

Charakteristika vyučovacího předmětu

Vzdělávání v předmětu vlastivěda (zeměpisná část) vzdělávací oblasti ČLOVĚK A JEHO SVĚT směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k(e):

- uvědomění si významu rovného přístupu ke spravedlnosti;
- pochopení smyslu úsilí o mír a bezpečí v Evropě i v celém světě;
- poznávání a chápání rozdílů mezi lidmi;
- vzájemnému tolerantnímu chování a jednání k příslušníkům národnostních menšin;
- poznávání tradičních hodnot;
- respektování tradičních hodnot národopisných oblastí naší vlasti, národů ostatních zemí Evropy i světa;
- kulturnímu chování a jednání na základě respektu a společně vytvořených a přijatých nebo obecně uplatňovaných pravidel soužití;
- orientaci ve světě informací a k časovému a místnímu propojování zeměpisných a kulturních informací o krajích České republiky;
- úctě ke státním symbolům;
- uvědomění si významu připomínání událostí z historie států (státní svátky);
- vnímání fungování společnosti lidí určeného tím, co lidé mohou dělat (práva) a co dělat musí, nebo naopak nesmí (povinnosti);
- plnění povinností a společných úkolů;
- utváření pracovních návyků v jednoduché samostatné i týmové činnosti;
- orientaci v problematice peněz a cen a k odpovědnému spravování osobního rozpočtu;
- samostatnému a sebevědomému vystupování a jednání;
- efektivní a bezkonfliktní komunikaci;
- bezpečné komunikaci prostřednictvím elektronických médií;
- poznávání a ovlivňování své jedinečnosti (možností a limitů);
- úctě ke kulturnímu odkazu svých předků;
- utváření ohleduplného vztahu ke kulturním výtvorům a k hledání možností aktivního uplatnění při jejich ochraně;
- přirozenému vyjadřování pozitivních citů ve vztahu k sobě i okolnímu prostředí;
- rozšiřování slovní zásoby v osvojených tématech;
- pojmenování pozorovaných skutečností a k jejich zachycení ve vlastních projevech, názorech a výtvorech.

Klíčové kompetence

1. Kompetence k učení

Žák

- vyhledává a třídí informace, systematizuje je;
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry;
- propojuje poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na svět kolem nás;
- plánuje a organizuje vlastní učení;
- hodnotí výsledky svého učení, určí překážky bránící učení a naplánuje, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit.

2. Kompetence k řešení problémů

Žák

- rozpozná problémové situace ve škole i mimo ni a přemýšlí o jejich příčinách;
- využívá vlastních úsudků k řešení těchto problémových situací;

**ČLOVĚK A JEHO SVĚT
(Vlastivěda 4)**

- vyhledává informace vhodné k řešení problému (v případě potřeby u rodičů a vyučujících);
- uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí.

3. Kompetence komunikativní

Žák

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky v ústním i písemném projevu;
- zapojuje se do diskuse;
- obhájí svůj názor;
- komunikuje s okolním světem prostřednictvím informačních a komunikačních prostředků a technologií;
- využívá získaných komunikativních dovedností v soužití s ostatními lidmi.

4. Kompetence sociální a personální

Žák

- spolupracuje ve skupině;
- podílí se na vytváření pravidel spolupráce v týmu;
- v případě potřeby nabídne druhým pomoc nebo o ni požádá;
- podílí se na utváření pozitivní atmosféry v týmu;
- je ohleduplný a uctívá při jednání s druhými lidmi;
- chápe potřebu spolupracovat s ostatními při řešení daného úkolu;
- ocení zkušenosti těch, se kterými v týmu spolupracoval;
- respektuje názory ostatních.

5. Kompetence občanské

Žák

- respektuje přesvědčení druhých;
- odmítá útlak a hrubé zacházení;
- uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému a psychickému násilí;
- je si vědom svých práv i povinností ve škole i mimo školu;
- chová se zodpovědně v situacích ohrožujících život a zdraví člověka;
- respektuje tradice a kulturní dědictví naše i ostatních zemí Evropy a světa;
- respektuje potřebu kvalitního životního prostředí.

6. Kompetence pracovní

Žák

- pracuje s mapou, naučí se orientovat v krajině s pomocí buzoly (příp. kompasu), při práci v terénu se chová bezpečně;
- dodržuje vymezená pravidla při práci ve škole i mimo ni;
- posuzuje svoji práci z hlediska kvality, ale i z hlediska ochrany svého zdraví a zdraví druhých, z hlediska ochrany životního prostředí;
- využívá komplexních znalostí a dovedností ze všech vzdělávacích oblastí ke svému rozvoji.

Vzdělávací oblast: ČLOVĚK A JEHO SVĚT

Vyučovací předmět: Vlastivěda

Ročník: 4.

1. NAŠE VLAST – ČESKÁ REPUBLIKA

Učivo:

- poloha České republiky v Evropě;
- sousední státy České republiky;
- Česká republika součástí Evropské unie;
- Evropská unie;
- historická hranice Čech, Moravy a Slezska;
- obyvatelé České republiky;
- tradice v rámci regionu, ve kterém žák bydlí;
- členění České republiky;
- samospráva.

Očekávané výstupy:

Žák

- popíše polohu České republiky v rámci Evropy;
- na mapě Evropy vyhledá Českou republiku a sousední státy České republiky;
- vlastními slovy popíše význam Evropské unie;
- pozná vlajku Evropské unie;
- seznámí se s historickým rozdělením území České republiky na Čechy, Moravu a Slezsko;
- uvede počet obyvatel České republiky;
- vyjmenuje národnosti a národnostní menšiny žijící v České republice;
- uvede regionální zvláštnosti kultury regionu, ve kterém bydlí – lidové zvyky, svátky, festivaly, kroje, písně;
- zná některá ze slov z nářečí regionu, ve kterém bydlí;
- začlení svou obec (město) do příslušného kraje a vysvětlí polohu svého bydliště v rámci kraje a státu;
- seznámí se s organizací samosprávy ve své obci.

2. KRAJE A KRAJSKÁ MĚSTA

Učivo:

- poloha rodného kraje vzhledem k ostatním krajům České republiky;
- poloha krajů a krajských měst;
- Praha: hlavní město České republiky, počet obyvatel, krajské město kraje Hlavní město Praha a Středočeského kraje;
- současnost krajských měst;
- zajímavosti z minulosti krajů.

Očekávané výstupy:

Žák

- určí polohu svého kraje vzhledem k ostatním krajům České republiky;
- určí polohu ostatních krajů vzhledem ke svému kraji;
- určí polohu krajských měst v rámci krajů;
- z doporučené literatury a internetových vyhledávačů vyhledá typické zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury svého kraje a jednoduchým způsobem posoudí jejich význam;
- seznámí se se zvláštnostmi přírody, osídlení, hospodářství a kultury ostatních krajů;
- zprostředkovává ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest po krajích České republiky.

3. ČESKÁ REPUBLIKA – DEMOKRATICKÝ STÁT

Učivo:

- vznik České republiky;
- základy státního zřízení a politického systému České republiky;
- státní správa;

**ČLOVĚK A JEHO SVĚT
(Vlastivěda 4)**

- základní lidská práva, dětská práva, práva a povinnosti žáků školy;
- protiprávní jednání, korupce;
- státní symboly;
- armáda České republiky;
- Česká republika členem NATO a OSN;
- význam NATO a OSN.

Očekávané výstupy:

Žák

- ví, kdy a za jakých okolností vznikla Česká republika;
- seznamuje se s hlavním městem České republiky jako se sídlem prezidenta, vlády a Parlamentu České republiky a centrem politického, hospodářského a kulturního života naší země;
- rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce;
- svými slovy popíše demokratický stát;
- ví, že má svá práva, ale také povinnosti, a zná práva a povinnosti žáka školy stanovené školním řádem, seznamuje se s některými základními lidskými právy z Listiny základních práv a svobod a dozvídá se, že děti mají i svá speciální dětská práva, např. v Úmluvě o právech dítěte;
- snaží se rozpoznat protiprávní jednání;
- na jednoduchém příkladu vysvětlí korupci;
- uvědomuje si význam svobodných voleb;
- zná státní symboly České republiky;
- připomíná si významné události z historie svého státu v době státních svátků;
- seznamuje se s konkrétními příklady činnosti Armády České republiky a jejím posláním;
- svými slovy jednoduše popíše význam NATO a OSN.

4. MAPY A PLÁNY

Učivo:

- mapy obecně zeměpisné a tematické;
- obsah mapy, informační grafika mapy, vysvětlivky mapy;
- měřítko mapy;
- plány.

Očekávané výstupy:

Žák

- rozlišuje mezi náčrtý, plány a základními typy map;
- učí se pracovat s měřítky map;
- seznamuje se s vysvětlivkami map;
- vyhledává jednoduché údaje o sídlištích lidí, přírodních podmínkách, zemědělství, nerostných surovinách a průmyslu České republiky;
- uvede příklady plánů, dokáže načrtnout okolí školy a svého bydliště.

5. ORIENTACE V KRAJINĚ

Učivo:

- světové strany;
- buzola, příp. kompas, GPS navigace;
- orientace v krajině podle přírodních úkazů;
- určení směru cesty s mapou a buzolou (příp. kompasem);
- určení směru cesty podle orientačních bodů v krajině.

Očekávané výstupy:

Žák

- určí světové strany v přírodě;
- určí světové strany podle mapy s využitím buzoly (příp. kompasu) a seznámí se s principem buzoly a kompasu;

- orientuje se podle map;
- ví o existenci GPS navigace, která využívá družicový signál;
- při výuce mimo budovu školy se řídí zásadami bezpečného pohybu a pobytu v přírodě.

6. POVRCH ČESKÉ REPUBLIKY

Učivo:

- zobrazení povrchu na mapě (nížiny, vysočiny);
- nadmořská výška;
- nížiny a vysočiny České republiky;
- nejvyšší pohoří České republiky s jejich nejvyššími vrcholy;
- práce s mapou.

Očekávané výstupy:

Žák

- se seznámí s pojmem nadmořská výška a jejím znázorněním na mapách;
- podle nadmořské výšky rozlišuje krajinu na nížinu a vysočinu;
- ví, jakými odstíny barev jsou v mapách zakresleny nížiny a vysočiny;
- ví, zda se oblast, kde žije, nachází v nížině nebo ve vysočině;
- při práci s nástěnnou i příruční mapou vyhledává nížiny a vysočiny České republiky;
- zná nejvyšší pohoří České republiky s nejvyšším vrcholem Sněžkou a určí jejich polohu na obecně zeměpisné mapě České republiky, vyhledává i ostatní pohoří a porovnává nadmořskou výšku jejich vrcholů.

7. VODSTVO ČESKÉ REPUBLIKY

Učivo:

- voda v krajině (povrchová, podpovrchová);
- vodní toky (potoky, řeky);
- vodní nádrže (jezera, rybníky, přehrady);
- řeky odvodňující území Čech, Moravy a Slezska a jejich povodí (od pramene až k ústí do moře);
- úmoří, rozvodí;
- práce s mapou.

Očekávané výstupy:

Žák

- zjistí, která řeka odvodňuje území jeho domova, a sleduje její tok od pramene až k soutoku s jinou řekou;
- na mapě ukáže řeky odvodňující území Čech, Moravy a Slezska, sleduje jejich povodí (od pramene vyhledá jejich levostranné a pravostranné přítoky až k jejich soutoku s řekou, do které se vlévají);
- zná vodní nádrže svého regionu;
- jednoduše popíše, jakým způsobem byly vytvořeny rybníky, přehrady, jezera;
- na jednoduchých příkladech uvede význam přehrad;
- na mapě ukáže úmoří Severního, Černého a Baltského moře;
- vysvětlí, co je rozvodí.

8. POČASÍ A PODNEBÍ

Učivo:

- počasí a podnebí;
- podnebí v mírném podnebném pásu, ve kterém leží Česká republika.

Očekávané výstupy:

Žák

- sleduje počasí během dne a zaznamenává předpověď pomocí značek;
- definuje počasí jako okamžitý stav ovzduší na určitém místě v určitém čase;
- jednoduše popíše, co ovlivňuje počasí v místě, kde žije, a v jiných regionech České republiky;
- definuje podnebí jako průměrný stav počasí na určitém místě;
- ví, čím je ovlivněno podnebí v České republice;

- seznámí se s mapou podnebných oblastí České republiky a vyhledá v ní oblast, ve které žije, srovnává toto místo s ostatními oblastmi České republiky a uvědomuje si, jaký vliv mají podnebné oblasti na zemědělství daného regionu;
- zjistí, v jakém podnebném pásu se nachází Česká republika;
- všimá si, že počasí v České republice je proměnlivé a uvědomuje si proč.

9. PŮDA A ZEMĚDĚLSTVÍ

Učivo:

- vznik půd;
- humus;
- rozlišení půd (jílovitá, hlinitá, písčítá);
- využití půd (orná, pastviny);
- rostlinná a živočišná výroba;
- zemědělství v regionu, kde žijeme, a srovnání s ostatními regiony.

Očekávané výstupy:

Žák

- svými slovy vyjádří, jaký význam má půda pro všechny živé organizmy;
- jednoduše popíše, jak půda vzniká;
- pozoruje, co vše se v půdě nachází;
- naučí se pojmenovat nejrůznější část půdy vznikající ze zbytků odumřelých těl rostlin a živočichů (humus);
- rozliší půdu podle velikosti zrn v ní obsažených (jílovitá, hlinitá, písčítá);
- ví, jaká půda se převážně nachází v okolí jeho domova (podzol, hnědozem, černozem), a uvědomuje si, jak ovlivňuje úrodnost půdy nadmořská výška;
- všimá si, jak je půda v okolí jeho domova využívána (orná – pole, vinice, sady, pastviny – louky);
- uvede na konkrétních příkladech, co se pěstuje v okolí jeho domova a jaká hospodářská zvířata jsou zde chována;
- porovná podnebnou oblast, ve které žije, s jinými podnebnými oblastmi České republiky z pohledu zemědělství.

10. NEROSTNÉ SUROVINY

Učivo:

- nerostné suroviny, které se těží v České republice;
- surovinové zdroje České republiky;
- zpracování nerostných surovin;
- práce s mapou.

Očekávané výstupy:

Žák

- ví, které nerostné suroviny se těží v oblasti, kde žije a zjistí, které výrobky se z nich vyrábí;
- naučí se, jaké nerostné suroviny se těží v České republice;
- jednoduše je třídí na paliva (pevná, kapalná a plynná), rudy a nerudné suroviny;
- seznámí se se způsoby těžby některých nerostných surovin (povrchové lomy – hnědé uhlí, hlubinné doly – černé uhlí, vrty – ropa);
- na tematické mapě těžby nerostných surovin v České republice ukáže větší naleziště nerostných surovin v České republice těžných;
- uvede výrobky, které vznikají při zpracování nerostných surovin těžených v České republice.

11. PRŮMYSL A NÁKLADNÍ DOPRAVA

Učivo:

- průmyslové podniky ve vašem kraji a jejich výrobky;
- co potřebují průmyslové podniky k výrobě;

- doprava surovin a výrobků;
- výrobky těžkého průmyslu a výrobky lehkého průmyslu;
- výrobky strojírenského, hutnického, chemického, dřevozpracujícího, textilního, oděvního, kožedělného, potravinářského, keramického, sklářského průmyslu;
- průmysl, který je nejvíce zastoupen ve vašem kraji;
- energetika.

Očekávané výstupy:

Žák

- zná větší průmyslové podniky ve svém kraji a ví, jaké výrobky vyrábějí;
- na základě znalostí z historie kraje a učiva o povrchu, podnebných oblastech, zemědělství a těžbě nerostných surovin dokáže odvodit, proč právě tento průmysl je nejvíce zastoupen v jeho kraji;
- ví, jakou výrobou se zabývají další průmyslové podniky v kraji;
- pozoruje, jakými dopravními prostředky se dopravují suroviny k výrobcí a výrobky k prodeji;
- na etiketách výrobků si všímá, z jakých surovin jsou vyrobeny;
- při práci s tematickou mapou průmyslových oblastí zjišťuje, jaký průmysl je nejvíce zastoupen v ostatních krajích České republiky;
- ví, které výrobky vyráběné v České republice jsou žádané i v jiných zemích světa;
- uvědomuje si potřebu modernizace průmyslových podniků, která spěje ke zlepšení životního prostředí v jeho kraji.

12. SLUŽBY

Učivo:

- dostupnost služeb v okolí vašeho domova;
- služby, které nejčastěji využíváte;
- kvalita poskytovaných služeb ve vaší obci;
- nejvýznamnější oblasti služeb v České republice.

Očekávané výstupy:

Žák

- popíše dostupnost služeb v obci, kde žije;
- zhodnotí kvalitu těchto služeb;
- naučí se pojmenovat nejvýznamnější oblasti služeb v České republice a dokáže k nim přiřadit služby, které běžně využívá.

13. KULTURNÍ INSTITUCE

Učivo:

- podoby a projevy kultury;
- kulturní instituce;
- masová kultura a subkultura (menšinová kultura).

Očekávané výstupy:

Žák

- uvede konkrétní příklady kulturních institucí ve své obci;
- vnímá význam kulturních služeb;
- naučí se, co je masová kultura;
- seznámí se s příklady subkultury (menšinové kultury);
- chová se ohleduplně k menšinovým kulturám.

14. JÁ A HOSPODAŘENÍ

Učivo:

- základní příklady funkce peněz;
- vlastní a společná měna;
- hotovostní a bezhotovostní forma peněz;

- způsoby placení;
- banka jako správce peněz, úspory, půjčky;
- hospodaření s penězi;
- příjmy, výdaje, rozpočet;
- přebytek, úspory, investice;
- schodek, půjčky, dluh;
- soukromé a veřejné vlastnictví;
- osobní a společné vlastnictví;
- hmotný a nehmotný majetek;
- reklamace.

Očekávané výstupy:

Žák

- účelně využívá peníze jako platební prostředek;
- je schopen odhadnout cenu nákupu a zkontrolovat si vrácené peníze;
- ví o existenci různých měn, chápe smysl společné měny;
- dokáže popsat rozdíl mezi hotovostní a bezhotovostní formou peněz;
- se seznámí s funkcí banky (správce peněz);
- učí se hospodařit s penězi;
- vysvětlí, jak ovlivňuje výše příjmů a výdajů rodinný rozpočet;
- vysvětlí, proč spořit, a uvede konkrétní příklady, jak lze úspor využít;
- uvede jednoduché příklady, jak vzniká dluh;
- je obeznámen s některými důsledky, které s sebou nese uzavírání půjček, a vysvětlí, kdy si může půjčovat a jak vracet dluhy;
- orientuje se v základních formách vlastnictví a na jednoduchých příkladech ze svého okolí vysvětlí rozdíl mezi soukromým a veřejným vlastnictvím, osobním a společným vlastnictvím;
- uvede konkrétní příklady hmotného a nehmotného majetku, se kterými se denně setkává;
- v situačních scénkách se seznámí s reklamačním postupem.

15. CHRAŇME PŘÍRODU

Učivo:

- chráněné krajinné oblasti a národní parky;
- biosférické rezervace (mezinárodně významná chráněná území);
- dodržování pravidel při návštěvě chráněných území vyhlášených nařízeními správy dané oblasti;
- naučné stezky.

Očekávané výstupy:

Žák

- zdůvodní základní význam chráněných částí přírody;
- uvede příklady chráněných částí přírody ve svém kraji;
- při práci s mapou vyhledá chráněná krajinná území a národní parky České republiky;
- seznamuje se se základními pravidly, která je nutné dodržovat při pobytu na chráněných územích;
- ví o existenci organizace UNESCO, která pomáhá ochránit mimo jiné i mezinárodně významná chráněná území (biosférické rezervace);
- uvede příklad naučné stezky a popíše její význam;
- všímá si, jak ovlivňuje činnost člověka vzhled okolní krajiny.

16. CESTUJEME PO NAŠÍ VLASTI

Učivo:

- přírodní zajímavosti, historické památky a technické pamětihodnosti v krajích naší vlasti;
- památková rezervace;
- národní kulturní památka;

- nemovité a movité kulturní památky;
- památky České republiky ze Seznamu světového dědictví UNESCO.

Očekávané výstupy:

Žák

- zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest po krajích naší vlasti;
- uvede příklad památkové rezervace a národní kulturní památky ve svém kraji nebo z regionu, který navštívil;
- vybere některé nemovité a movité kulturní památky ve svém kraji;
- seznámí se s památkami na území České republiky, které jsou zapsány na Seznamu světového dědictví UNESCO.

V NAŠEM KRAJI

Učivo:

- práce s obecně zeměpisnou mapou České republiky a s tematickými mapami v učebnici ve skupině;
- práce s jízdním řádem.

Očekávané výstupy:

Žák

- shrne poznatky, které získal o svém kraji (obec, kraj, poloha kraje v rámci České republiky; povrch krajiny v okolí domova; vodstvo; pěstování polních plodin a chov hospodářských zvířat; naleziště nerostných surovin; průmysl, průmyslové podniky a výrobky, které vyrábí; přírodní a kulturní zajímavosti kraje);
- naučí se orientovat v jízdním řádu.